

Smeden Anders Johan Månsson och hans hustru Karolina f. Nilsson.

”Anders smed” och hans hustru Karolina fick 12 barn, de bodde på Sturkö på väg ut mot Ekenabben, till höger strax innan Kungastenen. Huset ligger innanför Arne och Eivor Nilssons, tidigare Bertils och Lilly Nilssons, hus.

På bilden härintill ser du huset som det såg ut sommaren 2005.

Anders och Karolinas barn var, i ordning äldst först: Karl, Kerstin, Erik, Anna, Yngve, Folke, Ove, Greta, Helge, Mary, Siv och Rune.

Huset ägs idag av ett barnbarn, Ulla Hägglund och hennes make Reine, Ulla är dotter till Anna.

Anders yrke var som sagt smed, han var anställd hos Fernströms stenhuggeri och han var verksam i fem smedjor enligt nu kända uppgifter. I smedjorna smiddes alla verktyg och redskap som stenhuggarna kunde tänkas behöva. Det krävde naturligtvis både uppfinningsrikedom och fantasi för att kunna lösa alla tillverkningsproblem, det fanns ju inte några bearbetningsmaskiner på den tiden, allt fick ju göras för hand och med handredskap. Alla söner fick sin utbildning i de smedjor fadern var satt att sköta. I Anders tjänst ingick även att fungera som kusk när bolagets ägare skulle inspektera verksamheten i stenbrotten på Sturkö. Anders far, Måns Åkesson, var bördig från Germundsmåla i Augerum och även han var verksam som kusk åt Fernströms. Måns och hans hustru Kerstin f. Andersdotter bodde i det hus som Barbro Nilsson (Nisse frisörs) i Sanda har idag.

Smedjornas placering på Sturkö var enligt nu kända uppgifter-

- Sanda, strax norr om hamnen vid Kennart Svenssons utfart. Denna smedja hade även snickarbod som användes för att tillverka pumpar i. Dessa användes för att pumpa bort vatten från stenbrotten och för att läns pumpa fraktekorna. Norr om smedjan fanns en kolbod dit kolet fraktades för alla smedjornas behov. Grundstenarna till denna finns kvar än idag.
- Vid Smedvägen, någonstans i närheten av det vi kallade för Nanny Fredrikssons stenbrott, strax söder om detta.
- Vid den nedlagda minkfarmen, strax väster om det stora vattenfyllda stenbrottet intill Rune Anderssons gård.
- Vid det stora sk. Kronobrottet, stenbrottet som finns om man går från Ekenabben på den väg som går ut mot Hålevik och följer den stig som kallas ”banan” och som kommer fram vid den stora mossen mot Kullen till.
- Ytterligare en smedja lär ha funnits på Kullen någonstans.

Ovanstående uppgifter är hämtade från släkt och personer med god lokalkännedom på Sturkö.

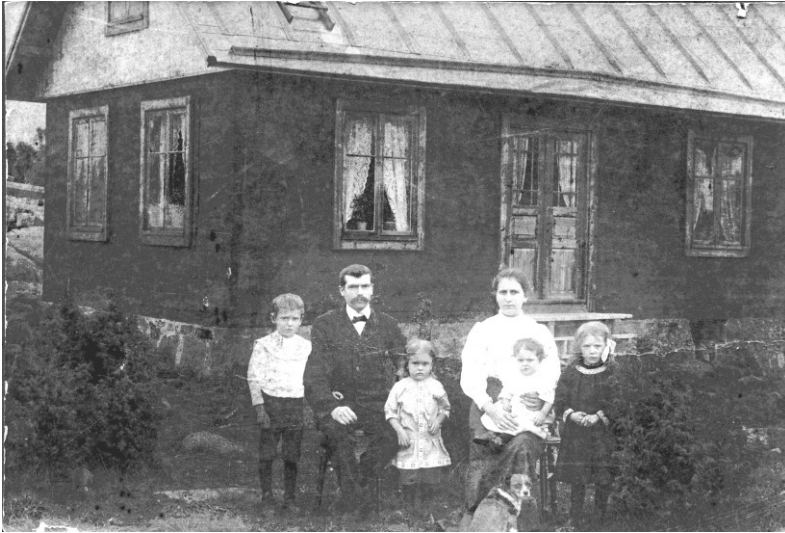
Att alla sönerna var duktiga smeder, råder det ingen tveksamhet om, jag har under hela min uppväxt fått höra detta från andra personer och bl.a. av en person från mellersta delarna av vårt land som så sent som 2005 kom fram till mig, helt spontant när han fick höra vad jag hette och var jag bodde. Han kom fram och frågade om jag var av "smedsläktet Månsson från Sturkö" och uttryckte därefter att "de var förb...t duktiga smeder allihopa", inget sades om hur eller varför han tyckte detta. Han ville bara tala om detta och försvann därefter i folkmängden, det var inte utan att man kände en viss stolthet av att vara "Smens-Oves" pojken den dagen. Pojkarna fick ju ut och försöka få försörjning tidigt i livet och Ove hamnade därför i Långedrag i Bohuslän. Om det var här Ove gick över från smide till bilreparationer i sin karriär vet jag inte säkert. Motorer och tekniska prylar höll han på med hela sitt liv och det är säkert många som fått hjälp av honom med både bilar, båtmotorer och gräsklippare på ön. Han hade ett nästan magiskt sätt att med enbart hörseln justera in en motors tändning och luft / bränsleblandning utan en massa instrument och datorer som man har idag. Det kunde ringa i telefonen när som helst under min uppväxt då folk stod med sina bilar omöjliga att få igång och man undrade om inte Ove kunde komma och hjälpa till. Ofta så fick jag följa med och jag glömmer aldrig Egons (i Bredavik) kommentar till Ove när han fick igång bilen på första försöket, "kan jag inte få ett foto på dig Ove och sätta på instrumentpanelen". Flera av barnen bosatte sig i Linköping under större delen av sina liv, Erik, Folke, Anna och Rune som kom tillbaka och bosatte sig i Lyckeby intill vattenfallet, Rune arbetade tillsammans med Ove på vattenverket som reparatörer under många år. Döttrarna var till viss del hemmafruar som var vanligt på den tiden.

I skrivandets stund finns bara en av sönerna i livet, Helge, han var så sent som för något år sedan med i ett reportage om sin verksamhet i sin egen smedja på Strandgården i Karlskrona. Han hoppades då att någon intresserad ville ta över verksamheten och driva den vidare, hur det har gått med detta vet jag inte. Rune förtjänar ett eget reportage med sitt vackra konstsmide som ställts ut och sina oerhört vackra och hållbara knivar, Rune avslutade sin karriär och sitt liv med att hålla kurser i smide och att hjälpa till på Marinmuseum vid deras fartygsbygge Aluett bl.a.

"Anders Smed" härstammade från Augerum och hade enligt vissa ett hetsigt humör, det var naturligtvis inte lätt att ha försörjningsplikt för hustru och tolv barn i dessa tider. Flera av dessa var då även arbetskamrater och elever samtidigt, alla barnen hade även en lite pillemarisk ådra. Att skoja med folk har alla haft lätt för och om detta har ju Inge Elmström bl.a. skrivit i något tidigare nummer av Sturkö-bladet. Att de kastade glöder på golvet så att de barfota besökarna brände sig. Detta gick säkert även ut över fadern Anders från sönernas sida. Med dagens mått mått så var det säkert tämligen oskyldiga hyss som förekom.

Karolina var född utom äktenskapet efter Nils Svensson och Kerstin Hansdotter och lär ha vuxit upp i stenstugan bakom kyrkan. Som jag kommer ihåg henne, var hon en av de snällaste människor som funnits. När min far Ove låg på sjukhus i början på 1990-talet, så låg det en man från Hasslö i sängen mittemot. Denna man hade på något sätt anknytning till Sturkö, på vilket sätt har jag glömt. Ove presenterade oss för varandra och tyvärr sviker minnet om vad han hette, därefter säger denna man att "Din farmor var den snällaste människan på jorden när hon levde", det var man beredd att hålla med om och det var ju roligt att en utomstående uttryckte det. Hur och varför han tyckte detta vet jag inte men Ove såg både stolt och glad ut och det gjorde ju mig också glad.

Att det var fattigt, har man ju fått höra, Karolina fick hjälpa till med försörjningen genom att hjälpa andra att tvätta och byka. Som betalning fick hon vid något tillfälle en väggklocka istället för pengar, den hängde i huset under hela min uppväxt. Den mättade väl inga hungriga barns munnar och man undrar hur den mottogs vid hemkomsten, den prydde dock sin plats i hemmet.

På bilden här ovan, som är från 1912, sitter Anders och Karolina utanför sitt hus med barnen Karl, Anna, Erik och Kerstin.

Huset var under hela min uppväxt ett sommarparadis och semesterplats för upp till sju familjer och deras barn och eventuella barnbarn, det gör att man har ljuvliga minnen från uppväxten och somrarna på Sturkö. Bara soliga dagar och alla härliga bad på Uddasanden eller vid Långabrygga, visst var det mycket varmare i vattnet förr? Alla som bodde i huset samlades i trädgården på lördagskvällarna och flera av syskonen var mycket musikaliska och hade bra sångröster. Mary spelade gitarr och hade vad man idag skulle kalla för shower på begäran, hon uppträdde lite i folkparkerna som ung och hade en fin repertoar. Många ljuvliga Evert Taube-bitar sjöngs och skillingtryck direkt ur minnet, vi barn fick vara med så länge vi orkade och man önskar att man hade skrivit ner alla sketcher och bitar som sjöngs under dessa kvällar.

Här är en bild från Karolinas 70-årsdag 1956. Personerna på bilden är stående från vänster: Min mor Maj-Lill, Kerstin gift med Simon Olsson, Folke, Anna gift med Gottfrid Moberg, Karl "Kalle smed", Anna Lind gift med Yngve Månson, Lennart Karlsson med min kusin Ronny på armen, gift med Siv, Rune (bakom dessa), Siv, Bertil Nilsson grannen, Yngve, Margareta "Greta" (Posta-Greta på Aspö). Sittande frv. Hilding gift med "Greta", min far Ove, födelsedagsbarnet Karolina, Erik, Simon, Kerstins man. På golvet sitter ett fåtal av alla oss barnbarn fr.v. Birgitta, g Johannisson, dotter till Anna och Yngve, Christer son till Kerstin och Simon, jag själv, Tommy son till "Greta" och Hilding boende på Aspö, min syster Barbro

g. Johansson på Senoren och Arne Nilsson som numera bor i sitt föräldrahem tillsammans med hustrun Eivor. Barn till Karolina som fattas på bilden är **Helge**, som hade smedjan invid Strandgården och dottern **Mary**. De båda senare kunde tyvärr inte närvara på kalaset. Barnens namn är gulmarkerade.

Frampå nattkröken så sattes spritkökets båda lågor igång utomhus och stekplåtarna laddades med nyrensad sill som sedan lades på Andréns grova bröd eller Alfred Johanssons Ankarstock med mycket smör. Dofterna lockade till sig både grannar och andra nattvandrare på väg hem från Folkets hus som fick njuta av "smens barns" gästfrihet, sång och musik långt fram på natten. Ibland avslutades sammankomsterna till tonerna av tändkulemotorerna på trålarna som skulle ut från Ekenabbens hamn. Vissa nätter när det var vindstilla fick några av bröderna för sig att ut och ljusa i Djupasund med ljuster och fräsande ljusalykta av fabrikatet Primus. De gånger man fick följa med, sitter än idag fastetsade både i minnet och på näthinnan liksom dofterna av nystekt sill på Alfred Johanssons Ankarstock, blandat med syrénhäckens doft och det lär väl så göra så länge man lever. Man hoppas att alla idag uppväxande barn fick uppleva bara en av dessa ljuvliga nätter i släktens gemenskap med sång och musik utan Internet, datorer och teve-apparater, bara upplevelsen av en av dessa kvällar skulle finnas kvar i deras minne i många år. Eller stunderna när bussen eller båten kom med "arbetareturen" med alla cyklar som hängde fram och bak på bussen och på taket på båtarna Trossö, Axel och Lido som är dom namn jag nu kommer ihåg. Folk formligen välldes ut ur buss och båt och tog sig per cykel eller gående hemåt till middagen som stod och väntade som dåtidens hemmafruar hade gjort med kärlek och omtanke för familjens väl och ve.

TV var nytt och absolut inget man hade med sig ut på landet, apparaten var en möbel med allehanda luckor eller jalousier framför rutan för att skydda mot skador. Hos grannarna Bertil och Lilly trängdes vi alla på golvet, "smens" barnbarn, deras egna barn o barnbarn, Pelle, Arne och Mulle, för att se på Humle och Dumle i Kapten Bäckdals skaffereri. För på soffan skulle Måga-Kajan sitta, hon tyckte "hallåan" skrattade och tittade på henne, "sir ni att hon glör på mig", sa hon, vad vi hade roligt åt detta. Det var enkla nöjen på den tiden och jag vet inte om jag någonsin hört vad "Måga-Kajan" egentligen hette, men hon bodde borta vid Kalle smeds.

Att det var en upplevelse för barnen att komma till "ståun" kan följande lilla historia från början av 1950-talet belysa, Kålle som vi sa, mer känd som Mulle, fick följa med oss på en åktur med bil in till Nya Järnhandeln som då låg nere vid busstorget där färghandeln ligger idag. Då skulle min farbror Erik bjuda på korv i Olles korvkiosk varvid jag och Kålle fick en grillad med bröd, min far Ove och hans bror Erik köpte korv med mos varför Kålle lite försynt efter en stund frågar "Erik, kan inte jag med få en korv med tårta på". Potatismos var väl inte så vanligt på den tiden i husmanskosten och det dröjde kanske några år innan det fanns med i "Korva-Nisses" sortiment. En fin liten barnhistoria som inte alls berättas för att negativt belysa öbon utan för att mer belysa utvecklingen där vi idag kan gå in på Internet och se hur trafiken flyter i en gatukorsning någonstans i världen genom att trycka på några tangenter. En stadstur var ett större äventyr i mitten på femtiotalet när den asfalterade vägen började på Möcklö vid det vi kallade för Wahlboms backe.

Det är en trevlig stund när Sturkö-bladet kommer och jag hoppas att mitt lilla bidrag kan kasta lite ljus över hur det var att vara halvt ståbo / halvt öbo förr på ön.

Om någon vet mer om smedjorna och deras placering eller har bilder med anknytning till detta eller "Smed"-släkten så vore jag tacksam för information om detta.

Telefon 0455-814 61 eller via e-post janandersmansson@gmail.com

"Smens-Oves-pojk" Jan-Anders Månsson, numera Sandabo i Polagärdet.